

УДК 378.016

[https://doi.org/10.52058/2786-5274-2024-2\(30\)-1402-1414](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2024-2(30)-1402-1414)

Хоменко Алла доцентка кафедри вокально-хорової майстерності, Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя, заслужений працівник культури України, м. Ніжин, <https://orcid.org/0000-0001-6434-8135>

Ороновська Лариса кандидат педагогічних наук, доцентка кафедри музикознавства та методики музичного мистецтва, Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка, м. Тернопіль, <https://orcid.org/0000-0002-2701-1290>

Сун Лан аспірантка кафедри музикознавства та методики музичного мистецтва, Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка, м. Тернопіль, <https://orcid.org/0000-0002-9506-6330>

Овод Наталія доцентка кафедри музикознавства та методики музичного мистецтва, Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка, заслужена працівник культури України, м. Тернопіль, <https://orcid.org/0000-0003-3299-8381>

ПРОБЛЕМА ФОРМУВАННЯ МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ-ІНОЗЕМЦІВ В ПРОЦЕСІ ВОКАЛЬНОЇ ПІДГОТОВКИ У НАУКОВОМУ ДИСКУРСІ

Анотація. Міжкультурна компетентність (МКК) іноземних студентів мистецько-творчих спеціальностей виступає інтегральною характеристикою особистісних та музично-професійних якостей, що включає сукупність загальних та професійних компетенцій, а також досвід виконавчої діяльності, набутий у процесі мистецько-творчої діяльності. Ця якість виражається у здібності та готовності музиканта здійснювати ефективну професійну діяльність у полікультурному просторі. Як основні критерії оцінки сформованості міжкультурної компетентності виділені: когнітивний критерій, діяльнісний критерій, емоційно-мотиваційний критерій. Статтю присвячено актуальній проблемі формування міжкультурної компетентності іноземних студентів художніх спеціальностей у класичному університеті; представлені деякі аспекти практичного використання полікультурного ситуативного середовища. У статті розкриваються теоретико-методологічні положення сучасних зарубіжних та вітчизняних учених про сутність та зміст феномена міжкультурної компетентності. Розглянуто модель міжкультурної компетентності, основними компонентами якої виступають міжкультурна стабільність, міжкультурний

інтерес, відсутність етноцентризму та управління міжкультурною взаємодією. Показано, що міжкультурна компетентність є значним предиктором адаптації іноземних студентів. Серед компонентів МКК лише міжкультурна стабільність безпосередньо впливає на соціокультурну адаптацію. Відсутність етноцентризму знижує дію культурного шоку при попаданні студента у нове культурне середовище, але підвищує успішність його адаптації у цьому середовищі лише разом із міжкультурною стабільністю.

Ефективність формування міжкультурної компетентності в художньо-творчій діяльності забезпечується сукупністю педагогічних умов, що передбачають орієнтацію на створення спеціального освітнього практико-орієнтованого середовища, що сприяє більш ефективному мотиваційно-виховному впливу на здобувача освіти.

Ключові слова: міжкультурна компетентність, елементи міжкультурної компетентності, соціокультурна адаптація, психологічна адаптація, культурний шок, іноземні студенти, мистецько-творча діяльність.

Khomenko Alla Associate Professor of the Department of Vocal and Choral Skills, Nizhyn Gogol State University (NGSU), Honored Worker of Culture of Ukraine, Nizhyn, <https://orcid.org/0000-0001-6434-8135>

Oronovska Larysa PhD in Pedagogy, Associate Professor at the Department of Musicology and Methodology of Musical Art, Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University, Ternopil, <https://orcid.org/0000-0002-2701-1290>

Sun Lan Graduate Student at the Department of Musicology and Methodology of Musical Art Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University, Ternopil, <https://orcid.org/0000-0002-9506-6330>

Ovod Natalia Associate Professor at the Department of Musicology and Methodology of Musical Art, Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University, Honored Worker of Culture of Ukraine, Ternopil, <https://orcid.org/0000-0003-3299-8381>

THE PROBLEM OF FORMING THE INTERCULTURAL COMPETENCE OF FOREIGN STUDENTS IN THE PROCESS OF VOCAL TRAINING IN A SCIENTIFIC DISCOURSE

Abstract. Intercultural competence (ICC) of foreign students of artistic and creative specialties is an integral characteristic of personal and musical professional qualities, which includes a set of general and professional competencies, as well as experience of executive activity acquired in the process of artistic and creative activity. This quality is expressed in the musician's ability and willingness to perform

effective professional activities in a multicultural space. The following are the main criteria for assessing the formation of intercultural competence: cognitive criterion, activity criterion, emotional and motivational criterion. The article is devoted to the actual problem of the formation of intercultural competence of foreign students of art majors at a classical university; some aspects of the practical use of a multicultural situational environment in modern universities are presented. The article reveals the theoretical and methodological positions of modern foreign and domestic scientists about the essence and content of the phenomenon of intercultural competence. The model of intercultural competence is considered, the main components of which are intercultural stability, intercultural interest, absence of ethnocentrism, and management of intercultural interaction. It is shown that intercultural competence is a significant predictor of adaptation of foreign students. Among the components of ICC, only intercultural stability directly affects sociocultural adaptation. The absence of ethnocentrism reduces the effect of culture shock when a student enters a new cultural environment, but increases the success of his adaptation in this environment only together with intercultural stability.

The effectiveness of the formation of intercultural competence in artistic and creative activities is ensured by a set of pedagogical conditions that provide for the orientation to the creation of a special educational practice-oriented environment, which contributes to a more effective motivational and educational influence on the student of education.

Keywords: intercultural competence, elements of intercultural competence, sociocultural adaptation, psychological adaptation, culture shock, foreign students, artistic and creative activity.

Постановка проблеми. Особливістю соціального способу життя людей є необхідність їхнього взаємного співіснування, що реалізується в різних сферах повсякденної взаємодії; назвемо ключові сфери: політика, соціум, мистецтво, освіта. Ми розглянемо сфери мистецтва та освіти, оскільки музична освіта і є взаємодія культури, мистецтва та власне освіти. Розуміння культури як відображення сфери суспільної свідомості людини призвело до конструювання передової форми людських відносин – діалогу культур та форм міжкультурної взаємодії.

Феномен глобалізації сучасного світу як процес інтеграції людства та посилення його культурної взаємозалежності гостро порушує питання про готовність людей до життя в нових умовах. У результаті розширення міжнародних контактів у багато етнічних культур проникають інші культурні цінності; у цих культурах починає формуватися нова свідомість. При цьому розширення міжкультурних контактів є складним і суперечливим процесом, оскільки тягне за собою кризи, деструктивні явища, трансформації світогляду, інноваційні пошуки в кожній культурі [1]. В цих умовах все більш важливими стають питання формування та розвитку знань, умінь і навиків ефективної

міжкультурної комунікації, толерантності, адекватної культурної сенситивності, міжкультурної компетентності. З цієї точки зору є закономірним активний інтерес різних наук до таких питань, який в даний час спостерігається у філософії, культурній та соціальній антропології, культурології.

Характерною рисою глобалізації освіти є зростання кількості іноземних студентів. І це одна з причин для застосування в освіті методик, що ґрунтуються на міжкультурній взаємодії. Відповідно, перед закладами освіти стоїть завдання стати конкурентноздатними на світовому ринку праці освітніх послуг, створити сприятливі умови для залучення іноземних студентів, тим самим сприяючи підвищенню ефективності міжкультурної взаємодії в освітньому середовищі. Підвищена увага зі сторони освітніх структур до міжкультурної комунікації та адаптації іноземних студентів викликає дослідницький інтерес до вивчення міжкультурної компетентності як фактора успішності адаптації здобувачів-іноземців у новому середовищі проживання та навчання. У зв'язку із цим виникають нові педагогічні поняття. Поняття «міжкультурна компетенція», «міжкультурна взаємодія», а потім і «міжкультурна комунікація» активно увійшли як до педагогічної науки, так і до освітнього процесу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема адаптації іноземних студентів та впливу різних факторів на її успішність досить широко представлена у вітчизняній та зарубіжній науці. В єдиному процесі адаптації прийнято виділяти соціокультурну адаптацію (або акультурацію), в результаті якої відбувається зміна поведінкових стратегій індивіда у відповідь на вимоги нового соціокультурного середовища, і психологічну адаптацію, в результаті якої досягаються внутрішні рівноваги, психологічна задоволеність в новому соціокультурному оточенні [1-3].

Описуючи процес адаптації іноземних студентів, дослідники нерідко звертаються до такого феномену, як «культурний шок», який виникає при зустрічі з новим соціокультурним середовищем. У цьому активно вивчаються прояви культурного шоку, ефективність адаптації залежно від статі, країни походження, тривалості перебування в нових умовах [4], рівня освоєння мови приймаючої країни, ступеня толерантності приймаючого суспільства [5], наявності тих чи інших особистісних характеристик, наприклад використовуваних копінг-стратегій, ступеня вираженості етнічної ідентичності, сенсожиттєвих орієнтацій, базисних переконань особистості, рівня соціального та емоційного інтелекту і ін.

Останнім часом зарубіжні вчені активно досліджують труднощі адаптації іноземних студентів у контексті порушення харчової поведінки, що призводять до несприятливих наслідків для їх здоров'я - збільшення маси тіла, ожиріння, діабету та інших соматичних реакцій, розглядаючи їх як свідчення несприятливого емоційного самопочуття у новому середовищі [6,7]. На думку Талі та Парамасівам (Taly & Paramasivam), для подолання негативних

емоційних станів, зокрема тривожності в спілкуванні, іноземні студенти в Малайзії активно використовують таку стратегію, як фізичне маскування тривожної поведінки, яка виражається в пошуку однолітків, у суспільстві яких, як вважають випробувані, вони почуваються впевнено [4].

Формування мети дослідження. Метою дослідження є визначення ролі міжкультурної компетентності (МКК) у процесі адаптації іноземних студентів.

Виклад основного матеріалу. Динамічність розвитку сучасного суспільства, глобалізація і розширення міжнародного співробітництва у сфері культури і мистецтва, зокрема музичного мистецтва, зумовлюють потребу у висококваліфікованих фахівцях, здатних гнучко і мобільно адаптуватися в умовах соціокультурної дійсності, яка швидко змінюється. Вирішення цієї актуальної проблеми не є можливим без формування міжкультурної компетентності професіоналів.

Міжкультурна компетентність є значним предиктором адаптації іноземних студентів та зниження культурного шоку. Даний взаємозв'язок буде здійснюватися за допомогою підвищення самооцінки ефективності поточної міжкультурної комунікації та бажання іноземних студентів взаємодіяти з представниками приймаючої культури.

Модель міжкультурної компетенції по М. Вугам включає п'ять компонентів, а разом із шостим – комунікативної компетенцією – утворює міжкультурну комунікативну компетенцію (МКК). Модель міжкультурної комунікативної компетенції по М. Вугам показано у таблиці 1.

Таблиця 1.

Компоненти міжкультурної компетенції по М. Вугам

Знання	Навички/поведінка	Ставлення/
Загальні та специфічні знання про культуру. Знання себе та інших. Знання про взаємодію: індивідуальну та колективну. Знання про те, як культура впливає на мову та комунікацію.	Здатність розуміти та реагувати. Здатність робити відкриття та/або взаємодіяти. Здатність набувати нових знань та оперувати знаннями, вміннями та навичками в умовах реальної комунікації. Метакогнітивні стратегії, щоб керувати власним	Відношення до обмеження власної ролі та високої оцінки інших. Позитивне ставлення до набуття міжкультурної компетенції. Загальне ставлення, яке характеризується критичною позицією до вивчаємої іноземної культури і своєї власної.

Джерело: Byram M. *Intercultural competence in foreign languages. The intercultural speaker and the pedagogy of foreign language education // The SAGE handbook of intercultural competence* / ed. D. K. Deardorff. – Thousand Oaks, 2009. – P. 321–332.

Міжкультурна компетенція – це здатність та готовність до адекватної взаємодії у ситуаціях міжкультурного спілкування. Критерій сформованості

міжкультурної компетенції визначається національною ідентичністю, культурою міжкультурного спілкування та толерантності. Існує чотири рівні сформованості міжкультурної компетенції: початковий, середній, просунутий, вищий, які виявляються в умінні визначати культурний компонент, встановлювати зв'язок між культурними цінностями, пояснювати особливості поведінки представника іншої культури, аналізувати культурні відмінності, вести діалог із представниками іншої культури, бути посередником культур. Міжкультурна компетенція є здатністю розуміти, поважати та продуктивно використовувати культурні умови та фактори, що впливають на сприйняття, оцінку, почуття та вчинки учасників міжкультурної взаємодії, що дозволяє їм пристосовуватися один до одного, бути толерантними та розвивати ефективні способи співробітництва.

Міжкультурна комунікація – це взаємодія індивідів, груп чи організацій, що належать до різних культур; це спілкування між представниками різних людських культур, або людьми, які розділяють різні культурні цінності. Це може бути взаємодія представників різних напрямів у музиці, мистецтві, літературі, представників різних національностей. В даний час суспільство потребує особистостей з високим рівнем соціокультурної компетенції, з розвиненим почуттям толерантності та чуйності, людей, які володіють навичками міжкультурної комунікації.

Міжкультурна взаємодія – це прагнення до зустрічі та взаємопроникнення різних за рівнем та якістю самостійних культурних утворень. Існує ряд особливостей міжкультурної взаємодії: критичність, альтернативність мислення та високий рівень прийняття групових норм поведінки. Це найбільш властиво юнацькому віку. Людина, готова до міжкультурної взаємодії, знає історію, традиції, культуру різних народів та народностей; приймає та поважає цінності різноманітних культур, вибудовує конструктивні взаємини у колективі різних національностей та віросповідань. Серед суб'єктів міжкультурної взаємодії можна виділити діячів науки і культури, які взаємодіють з метою дізнатися про чужу культуру та познайомити зі своєю. Нам є важливою саме ця особливість, яка відрізняє музику (а, отже, і уроки музики) від інших сфер і явищ.

Сучасні європейські стандарти освіти орієнтовані на можливість студентів, які навчаються у одній країні, без особливих труднощів дійти до оволодіння відповідної програми навчальних закладів іншої країни. Ця обставина створює певним чином полікультурне середовище. Більшість українських вчених, у тому числі і М. Галицька, розглядають в якості суб'єктів полікультурного середовища етнічні групи та їх носіїв, які проживають в Україні та за кордоном [9]. У той час до суб'єктів полікультурного середовища слід включати не тільки етнічні групи (народності, національності, діаспори), але й учасників педагогічного процесу: здобувачів, їхніх батьків, викладачів, соціальних партнерів закладів освіти. Полікультурне освітнє середовище

розуміється як сукупність культурних, духовних і матеріальних факторів існування та діяльності суб'єктів педагогічного процесу, в яких знаходять відображення культурне різноманіття суспільства та характер відносин між суб'єктами, що представляють різні етнічні та інші соціальні групи: мовні, конфесійні, гендерні тощо.

Музична освіта України є конкурентоспроможною на світовому ринку освітніх послуг. Спільне навчання українських студентів та студентів з інших країн створює ситуативну полікультурність, яка так чи інакше стохастично впливає на транскультурні інтенції майбутніх спеціалістів. Їм стає просто цікаво осягати сутність художнього в іншій культурі, а схильність до модних тенденцій іноді робить такий інтерес для молодшої людини на певному етапі дорослішання – культурною домінантою особистості. З урахуванням вищесказаного формування міжкультурної компетентності у процесі вищої школи може здійснюватися у двох напрямках. Перший напрямок концентрується на міжкультурній компетентності студентів у фахових дисциплінах (модульний варіант моделі діалогу культур). Друге – на розвитку умінь міжкультурної взаємодії у процесі вивчення спеціальних дисциплін (монопредметний варіант моделі діалогу культур).

Відповідно до моделі міжкультурної адаптації Кіма (Kim), індивід адаптується до нового незнайомого середовища шляхом встановлення та підтримки стабільних, взаємних та функціональних відносин із цим середовищем. Тим самим підкреслюється важлива роль успішності адаптації такого чинника, як міжкультурне спілкування [10]. Однак, як показують результати досліджень, студенти, приїхавши в чужу країну, нерідко відчують міжкультурний бар'єр і опиняються у ситуації ізоляції. Здебільшого іноземні студенти виявляють невпевненість, нерішучість, безініціативність, пасивність при налагодженні соціальних контактів з представниками приймаючої країни.

Теоретичний аналіз показує, що важливими чинниками, як подолання культурного шоку, так і успішності соціокультурної та психологічної адаптації іноземних студентів, є зменшення етноцентризму у сприйнятті культурних відмінностей, прояв інтересу до нової культури, прагнення до налагодження найширших взаємин з однолітками з-поміж місцевого населення, наявність навичок налагодження, підтримки міжкультурного спілкування. Як правило, дія цих факторів розглядається більшістю вчених окремо, без урахування їх взаємозв'язку та взаємодії. Щоб отримати повнішу картину у тому, які чинники є прямими детермінантами адаптації, які, можливо, виступають їх посередниками, необхідно звернутися до вивчення системи чинників. Виділені у процесі аналізу чинники це, власне, складові такого феномена, як міжкультурна компетентність (МКК). Під міжкультурною компетентністю традиційно розуміється здатність особистості ефективно функціонувати під час спілкування з представниками різних культур та у

різних культурних середовищах. Багато вчених у своїх дослідженнях спираються на комплексну модель міжкультурної компетентності, яка створена на основі аналізу існуючих у зарубіжній науці емпіричних моделей міжкультурної взаємодії [1,5,7]. Згідно з цією моделлю, основними її складовими є відсутність етноцентризму, наявність міжкультурної стабільності, міжкультурного інтересу, навичок налагодження та підтримки комунікації. При цьому жодна із складових не є універсальним предиктором успішності міжкультурної взаємодії, такий ефект досягається тільки завдяки інтегративному поєднанню з іншими конструктами МКК. У той час вплив кожної складової в інтегративному конструкті МКК може бути різним. Основна гіпотеза полягала в перевірці припущення того, що фактори міжкультурної компетентності пов'язані з параметрами адаптації іноземних студентів, а цей зв'язок опосередковується самооцінкою ефективності поточної міжкультурної комунікації та бажанням взаємодіяти з представниками приймаючої культури (країни) [11]. Складові компоненти моделі взаємозв'язків міжкультурної компетентності, що впливають на ефективність адаптації здобувачів-іноземців представлено в табл. 2.

Таблиця 2.

Складові компоненти міжкультурної компетентності, що впливають на ефективність адаптації іноземних студентів

<i>Міжкультурна стабільність</i>	Самооцінка ефективності міжкультурної комунікації із студентами іншої країни	<i>Соціокультурна адаптація</i>
<i>Управління міжкультурним впливом</i>		<i>Психологічна адаптація</i>
<i>Міжкультурний інтерес</i>	Бажання взаємодіяти зі студентами приймаючої країни	<i>Культурний шок</i>
<i>Відсутність етноцентризму</i>		

Джерело: Khukhlaev O.E., Gritsenko V.V., Pavlova O.S. et.al. Comprehensive Intercultural Competence Model: Theoretical Substantiation // RUDN Journal of Psychology and Pedagogics. 2020. Vol. 17. № 1. P. 9-25. DOI:10.22363/2313-1683-2020-17-1-13-28

Позитивні зв'язки міжкультурної стабільності із самооцінкою ефективності міжкультурного спілкування зі студентами інших країн та соціокультурною адаптацією, а також негативний зв'язок з культурним шоком свідчать про те, що наявність у іноземних студентів стійкості до стресових ситуацій міжкультурного спілкування пов'язано з високим рівнем оцінки ними свого спілкування з однолітками. Крім того, міжкультурна стабільність, що поєднує в собі вміння керувати своїм емоційним станом, конструктивно ставитися до своїх успіхів і невдач, також сприяє успішності адаптації іноземних студентів у новому соціокультурному середовищі та перешкоджає розвитку у них симптомів культурного шоку.

Позитивний зв'язок управління міжкультурною взаємодією із самооцінкою ефективності міжкультурного спілкування зі студентами-іноземцями означає,

що з підвищенням у іноземних студентів вербальних та невербальних здібностей, здібностей до співпраці, ефективного управління конфліктами підвищується їхня оцінка спілкування з іншими студентами приймаючої країни. Одночасно з цим відзначається, що з підвищенням самооцінки іноземними студентами ефективності міжкультурного спілкування зі студентами приймаючої сторони підвищується успішність їхньої соціокультурної та психологічної адаптації та знижуються симптоми переживання ними культурного шоку. Інакше кажучи, оцінка іноземними студентами ефективності міжкультурного спілкування зі студентами приймаючої сторони виступає певним посередником зв'язку міжкультурної стабільності, управління міжкультурною взаємодією, з одного боку, і соціокультурної та психологічної адаптацією - з іншого.

Виразність зв'язку в іноземних студентів міжкультурного інтересу з бажанням взаємодіяти зі студентами інших країн цілком закономірна. Оскільки прагнення різноманітності, пошуку інформації про інші культури, прояв соціальної ініціативи у новому середовищі, безсумнівно, підвищує інтерес іноземних студентів до налагодження найрізноманітніших відносин із студентами із складу приймаючого населення. Ця закономірність зазначена у роботах багатьох вітчизняних та зарубіжних дослідників [4,10].

У свою чергу, чим більше бажання у іноземних студентів взаємодіяти зі студентами приймаючої країни, тим вищі показники, які свідчать про успішність їхньої психологічної адаптації. Тут бачимо, що бажання іноземних студентів взаємодіяти виконує також посередницьку роль зв'язку між таким компонентом міжкультурної компетентності, як міжкультурний інтерес та успішністю психологічної адаптації. Наявність негативного взаємозв'язку такого компонента міжкультурної компетентності, як відсутність етноцентризму, з культурним шоком означає, що зниження тенденції в іноземних студентів сприймати та оцінювати життєві явища крізь призму традицій та цінностей своєї етнічної групи пом'якшує переживання шоку від зустрічі із новою культурою, що, як відомо, сприяє успішності адаптації у новому середовищі.

Сьогодні існує об'єктивна потреба в проектуванні педагогічного процесу, однією з цілей якого є формування міжкультурної компетентності майбутніх музикантів-вокалістів та її реалізація в рамках освітнього процесу в музичному закладі освіти. Це дозволить підготувати фахівців, здатних здійснювати міжкультурне професійне спілкування, і виступить важливим фактором успішності міжкультурної взаємодії у професійному просторі.

Міжкультурна компетентність музиканта має свої особливості і може бути представлена поліструктурно, де цілісність освіти забезпечується взаємодією функціональністю і синергетичним ефектом її складових. Вона включає такі інтегровані елементи:

- лінгвістичну компетенцію - знання музичної термінології, особливостей стилю професійної мови та ділового спілкування;

- поведінкову компетенцію - контроль емоцій, ведення бесіди відповідно до завдань, дотримання етичних норм і вимог етикету, підтримання доброзичливої атмосфери спілкування з колегами-музикантами;

- комунікативну компетенцію - оцінне ставлення до висловлювань, усвідомлення цільової установки та завдань спілкування, урахування місця, часу, обстановки та конкретних ситуацій, що складаються при взаємовідносинах співрозмовників; вміння спілкуватися, обмінюватися інформацією, налагоджувати відносини з учасниками конкретних комунікацій, організовувати спільну діяльність;

- культурну компетенцію - знання особливостей різних норм і правил культурних груп, що зустрічаються за родом професійної діяльності, повага їх традицій і вміння застосовувати ці знання в процесах спілкування та взаємодії;

- спеціальну компетенцію - володіння на досить високому рівні професійною діяльністю, а також постійний розвиток професійно значущих якостей;

- соціальну компетенцію - володіння навичками та вміннями ведення спільної (групової, колективної) художньо-творчої діяльності, співробітництва під час вирішення професійних завдань, тобто знання прийомів професійного спілкування та соціальну відповідальність за прийняті рішення та їх результати;

- управлінську компетенцію - організаторські та управлінські вміння як керівника музичного колективу;

- технологічну компетенцію - здатність трансляції своїх знань і рішень шляхом використання різних засобів спілкування в процесі організації мистецько-творчої діяльності;

- особисту (індивідуальну) компетенцію - самовираження, самореалізація та розвиток особистості музиканта у професійному відношенні.

Перерахуємо основні методи навчання міжкультурної взаємодії:

- дидактичні (освіта, орієнтування, інструктаж);
- евристичні (проектна діяльність, діалог, бесіди, оповідання очевидців, представників культурних груп, дискусії);

- емпіричні (рольові ігри, тренінги, зустрічі з представниками інших культур, перегляд та обговорення відеоматеріалів, відвідування та обговорення концертів).

Всі ці методи мало чим відрізняються від звичайних навчальних методів. При їх використанні важливо враховувати характеристику та специфіку міжкультурної взаємодії з урахуванням специфіки музичного мистецтва (інтонація, мелодія, ритм, гармонія, фактура, темп, динаміка, емоційна складова, слухання та виконання музичних творів).

Разом з тим, можна дещо розширити методологію навчання міжкультурній взаємодії наступними прикладами:

1. Моделювання ситуацій міжкультурної взаємодії, які можна використовувати у форматі кейс-технологій. Найбільш показовий метод, тому що тут

відбувається процес справжнього спілкування. Цей метод проводиться у роботі мікрогрупами. Члени групи є представниками різних культур. Важливо запропонувати правильні ситуації: вони мають бути нестандартними і мають містити проблему, для вирішення якої потрібні знання у сфері полікультурності, що й призведе до міжкультурної взаємодії.

2. Також можливе використання рольових ігор, як кажуть, найпоширеніший метод, у якому розподіляються ролі між здобувачами, що забезпечить гарне спілкування. Рольові ігри сприяють формуванню власної думки та надають можливість більш вільного висловлювання, демонстрації творчої імпровізації. Завдання педагога полягає в тому, щоб контролювати хід гри та не дозволяти учням виходити за межі зазначеної теми.

3. Контрольоване дозвілля (відвідування театрів, музичних вистав з наступним аналізом). При використанні цього методу особливо наочно простежується виховна роль музики, і навіть характер її впливу на особистість. Для того, щоб дозвілля стало природним та ефективним процесом культурної взаємодії, необхідно створювати умови для контролю та самоконтролю здобувачів-іноземців, застосовувати систему творчих завдань, що активізують їхнє самостійне спілкування з мистецтвом.

4. Звітний концерт, як особлива форма міжкультурної взаємодії під час навчання музиці. Тут кожен студент може і має показати свої вміння на певних етапах навчання у різних сферах виконавства (вокал, володіння інструментом, управління хором та ін.). Саме під час виконання музики учні показують свій багаж полікультурного особистого збагачення.

5. Також існує метод культурного навчання, що включає різноманітні тренінги (тренінг самосвідомості, когнітивний тренінг, тренінг атрибуції) та культурні асиміляції. Зміст цього методу перегукується з основними методами, які просто застосовуються в дуже конкретних і вузьких випадках. Розкриття цих методів не входить до завдання означеної роботи.

У сфері художньої освіти безперечним координатором національно-культурної ідентичності є художня компетентність. Особливістю такої компетентності, на відміну інших професійних сфер, є наявність результатів художньої ідентифікації, сформованість умінь і навиків художньої ідентичності. Сутність її полягає у здатності та підготовленості до ідентифікації образів мистецтва, стилів жанрів, а також ідентифікації своїх емоційно-образних відчуттів із почуттями та переживаннями героїв творів мистецтва як носіїв певної етнічної, соціальної, професійної спільноти.

Якщо говорити про міжкультурну взаємодію як про форму обміну наявних знань про культуру та історію різних народностей, то в цьому випадку буде задіяна лише одна парадигма даного поняття, тобто розкриття поняття у вузькому значенні. Завдання педагогіки полягає ще й у тому, щоб навчити здобувача освіти міжкультурній взаємодії як показника його власної внутрішньої культури, яка побудована на всебічних знаннях та розумінні

етики та естетики. Музична освіта формує саме цю компетенцію майбутнього фахівця, яку потім можна визначити як професійну компетенцію добре підготовленого фахівця.

Висновки. У процесі професійного навчання здобувачів-іноземців художніх спеціальностей формується система знань, набуваються компетентності інтелектуального розуміння їх сенсу, усвідомлення мистецтва у взаємодії з іншими засобами пізнання дійсності. Таким чином, міжкультурна компетентність для фахівців мистецького профілю – професійна якість, що дозволяє майбутньому фахівцю із музики, хореографії, художньої культури бути конкурентоспроможним, затребуваним фахівцем в умовах полікультурного освітнього середовища. Це забезпечується завдяки глибоким знанням мистецтва, досвіду художньої ідентифікації, сформованих позитивних інтенцій до духовної сфери різних етносів, націй та народів, які представляють певні верстви регіону, а також полярні культури глобалізаційного світу.

Література:

1. Akhtar M., Herwig B.K., Faize F.A. Depression and Anxiety among International Medical Students in Germany: The Predictive Role of Coping Styles. *Journal of the Pakistan Medical Association*. 2019. Vol. 69. № 2. P. 230-234.
2. Bianco R., Ortiz Cobo M. The Linguistic Integration of Refugees in Italy. *Social Sciences*. 2019. Vol. 8. № 10. P. 284. DOI:10.3390/socsci8100284
3. Bierwiazzonek K., Waldzus S. Socio-Cultural Factors as Antecedents of Cross-Cultural Adaptation in Expatriates, International Students, and Migrants: A Review. *Journal of Cross-Cultural Psychology*. 2016. Vol. 47. № 6. P. 767—817. DOI:10.1177/0022022116644526
4. Taly B.C., Paramasivam S. Speaking Anxiety Among Postgraduate International Students in the Academic Context of a University in Malaysia. *International Journal of Linguistics*. 2020. Vol. 12. № 1. P. 198. DOI:10.5296/ijl.v12i1.16053
5. Marlow M.L. The American Dream? Anti-immigrant discourse bubbling up from the Coca-Cola “It’s Beautiful” advertisement. *Discourse & Communication*. 2015. Vol. 9. № 6. P. 625—641. DOI:10.1177/1750481315600299
6. Haq I., Mariyam Z., Li M., et al. Comparative Study of Nutritional Status, Knowledge Attitude and Practices (KAP) and Dietary Intake between International and Chinese Students in Nanjing, China. *International Journal of Environmental Research and Public Health*. 2018. Vol. 15. № 9. P. 1910. DOI:10.3390/ijerph15091910
7. Liu X., Chen H., Zhou Q., et al. Knowledge, Attitude and Practices (KAP) towards Diet and Health among International Students in Dublin: A Cross-Sectional Study. *International Journal of Environmental Research and Public Health*. 2020. Vol. 17. № 9. P. 3182. DOI:10.3390/ijerph17093182
8. Byram M. Intercultural competence in foreign languages. The intercultural speaker and the pedagogy of foreign language education. The SAGE handbook of intercultural competence / ed. D. K. Deardorff. – Thousand Oaks, 2009. – P. 321–332.
9. Галицька М.М. Молодіжні зустрічі у формуванні міжкультурної компетентності майбутніх фахівців. *Освітологічний дискурс*. 2014. №4 (8). С. 81-92.
10. Kim Y.Y. Adapting to a new culture: An integrative communication theory / In W.B. Gudykunst (Ed.), *Theorizing about intercultural communication*. Thousand Oaks, CA: Sage, 2015. P. 375-400.
11. Khukhlaev O.E., Gritsenko V.V., Pavlova O.S. et.al. Comprehensive Intercultural Competence Model: Theoretical Substantiation. *RUDN Journal of Psychology and Pedagogics*. 2020. Vol. 17. № 1. P. 9—25. DOI:10.22363/2313-1683-2020-17-1-13-28

References:

1. Akhtar, M., Herwig, B.K., Faize, F.A. (2019). Depression and Anxiety among International Medical Students in Germany: The Predictive Role of Coping Styles. *Journal of the Pakistan Medical Association*. Vol. 69. № 2. P. 230-234.
2. Bianco, R., Ortiz Cobo M. (2019). The Linguistic Integration of Refugees in Italy. *Social Sciences*. Vol. 8. № 10. P. 284. DOI:10.3390/socsci8100284
3. Bierwiazzonek, K., Waldzus, S. (2016). Socio-Cultural Factors as Antecedents of Cross-Cultural Adaptation in Expatriates, International Students, and Migrants: A Review. *Journal of Cross-Cultural Psychology*. Vol. 47. № 6. P. 767—817. DOI:10.1177/0022022116644526
4. Taly, B.C., Paramasivam, S. (2020). Speaking Anxiety Among Postgraduate International Students in the Academic Context of a University in Malaysia. *International Journal of Linguistics*. Vol. 12. № 1. P. 198. DOI:10.5296/ijl.v12i1.16053
5. Marlow, M.L. (2015). The American Dream? Anti-immigrant discourse bubbling up from the Coca-Cola “It’s Beautiful” advertisement. *Discourse & Communication*. Vol. 9. № 6. P. 625—641. DOI:10.1177/1750481315600299
6. Haq, I., Mariyam, Z., Li M., et al. (2018). Comparative Study of Nutritional Status, Knowledge Attitude and Practices (KAP) and Dietary Intake between International and Chinese Students in Nanjing, China. *International Journal of Environmental Research and Public Health*. Vol. 15. № 9. P. 1910. DOI:10.3390/ijerph15091910
7. Liu, X., Chen, H., Zhou, Q., et al. (2020). Knowledge, Attitude and Practices (KAP) towards Diet and Health among International Students in Dublin: A Cross-Sectional Study. *International Journal of Environmental Research and Public Health*. 2020. Vol. 17. № 9. P. 3182. DOI:10.3390/ijerph17093182
8. Byram, M. (2009). Intercultural competence in foreign languages. The intercultural speaker and the pedagogy of foreign language education. The SAGE handbook of intercultural competence / ed. D. K. Deardorff. Thousand Oaks, 2009. P. 321–332.
9. Halytska, M.M. (2014). Molodizhni zustrichi u formuvanni mizhkulturnoyi kompetentnosti maybutnikh fakhivtsiv [Youth meetings in the formation of intercultural competence of future specialists]. *Osvitohichnyy dyskurs [Educational discourse]*. 2014. №4 (8). S. 81-92.
10. Kim, Y.Y. (2015). Adapting to a new culture: An integrative communication theory / In W.B. Gudykunst (Ed.), *Theorizing about intercultural communication*. Thousand Oaks, CA: Sage. P. 375-400.
11. Khukhlaev, O.E., Gritsenko, V.V., Pavlova, O.S. et al. (2020). Comprehensive Intercultural Competence Model: Theoretical Substantiation. *RUDN Journal of Psychology and Pedagogics*. 2020. Vol. 17. № 1. P. 9-25. DOI:10.22363/2313-1683-2020-17-1-13-28